

RÖSTER OM EU:s regeringskonferens

– hearing med organisationsföreträdare,
debattörer och forskare

Ur KB:s samlingar

Digitaliserad år 2015

National Library
of Sweden

SOU
1995:77

En sammanställning från EU 96-kommittén

RÖSTER OM EU:s regeringskonferens

– hearing med organisationsföreträdare,
debattörer och forskare

SOU
1995:77

En sammanställning från EU 96-kommittén

Ref KB

Occ

son

Statens offentliga utredningar
1995:77
Utrikesdepartementet

Röster om EU:s regeringskonferens

– hearing med organisationsföreträdare,
debattörer och forskare

En sammanställning från EU 96-kommittén
Stockholm 1995

SOU och Ds kan köpas från Fritzes kundtjänst. För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Fritzes, Offentliga Publikationer, på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningskontor.

Beställningsadress: Fritzes kundtjänst
106 47 Stockholm
Fax: 08-20 50 21
Telefon: 08-690 90 90

Det publicerade materialet får återges helt eller delvis, gärna med uppgifter om källan.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

OFFENTLIG HEARING	3
Syfte	4
Samlande kontra särskiljande frågor	5
KONSTITUTIONELLA FRÅGOR	6
Offentlighet	6
Subsidiaritet	7
Utvidgning	9
EU:s demokratiska legitimitet	10
Maktbalanser inom EU	12
Förenkling av fördragstext och beslutsprocedurer	15
Utträdesparagraf	15
Medborgarskap och nordiskt samarbete	15
SAKFRÅGOR	17
BILAGA	19
(Listor över medverkande organisationer, debattörer och forskare)	

OFFENTLIG HEARING

EU 96-kommittén arrangerade den 22-23 maj 1995 sin första offentliga hearing. Det övergripande ämnet var de konstitutionella spelreglerna inom EU. Det gällde institutionella konsekvenser av den nu genomförda utvidgningen av medlemsstater och eventuella framtida utvidgningar, beslutsformerna och den framtida integrationsprocessen; det gällde allmänt EU-institutionernas ställning, öppenhet och demokrati på det europeiska planet och förhållandet mellan stora och små stater. Det handlade sammanfattningsvis om viktiga aspekter av nästa steg i EU:s utveckling; en utveckling som Sverige för första gången har direkt möjlighet att påverka.

Hearingen, som hölls i andrakammarsalen i riksdagshuset i Stockholm, öppnades av kommitténs ordförande Björn von Sydow. Han informerade om EU 96-kommitténs syfte och arbetssätt samt gav en kort belysning av bakgrunden till och förutsättningarna för EU:s regeringskonferens. Själva hearingen inleddes så med ett panelsamtal på temat *Perspektiv på Sverige och EU:s vägval*. Medverkande var Jens-Peter Bonde, Ulf Dinkelspiel, Marit Paulsen och Olle Wästberg.

Därefter följde tre sessioner, där ett tjugotal företrädare för olika organisationer gavs tillfälle att utifrån sina utgångspunkter i inlägg belysa problem och möjligheter som aktualiseras av regeringskonferensen. Temat var *Svenska intressen och 1996 års regeringskonferens*. Ett brett spektrum av Organisations-Sverige var representerat. Förutom de mer etablerade intresseorganisationerna återfanns organisationer och nätverk som arbetar med bland annat fred, miljö, religion, invandrarfrågor, alkohol/droger, samiska frågor och utbildning. Utöver dessa aktivt medverkande organisationer hade ytterligare ett trettiotal organisationer, ett antal myndigheter samt medierna inbjudits att närvara vid hearingen och därmed få tillfälle att informera sig om förberedelserna inför regeringskonferensen och delta i frågestunderna.

Som sista programpunkt medverkade forskare under rubriken *Det nödvändiga och det möjliga*. Där presenterade statsvetare, historiker och jurister utifrån sina vetenskapliga utgångspunkter och aktuella kunskapsfronter vad som borde

uppmärksammas från svensk sida inför regeringskonferensen. Medverkande var Ulf Bernitz, Pär Hallström, Magnus Jerneck, Mikael af Malmberg, Olof Ruin och Fredrik Sterzel. Hearingen avslutades därefter med en frågestund.

Inom ramen för hearingen arrangerades på kvällen den 22 maj i ABF-husets Katsal en debatt för allmänheten kallad *Det öppna samtalet*. Det var det första i en serie regionala möten arrangerade av EU 96-kommittén. Mötet samlade ett sextiotal åhörare, som kunde ställa frågor till medlemmar i kommittén.

Syfte

Syftet med den här sammanställningen är att redovisa de problemställningar och synpunkter som framkom under hearingen. Flera av de frågor som togs upp har även tidigare framkommit i den allmänna debatten eller på annat sätt aktualiserats under kommitténs arbete.

De organisationer som framträdde under hearingen har skilda villkor vad gäller åsiktsbildning och närhet till frågan om 1996 års regeringskonferens. Medan vissa tog sin utgångspunkt i mer allmänna ståndpunkter om EU utifrån sin organisations intressen (ibland knappast föremål för någon bredare diskussion inom organisationen), fanns organisationer (exempelvis LRF, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, SAF, Sveriges Kristna Råd) som redan hade skaffat sig en utarbetad plattform med ställningstaganden till regeringskonferensen och EU:s framtida utveckling. Skillnaderna beror såväl på intresseinriktning och resurser som på inställningen till EU-medlemskapet bland medlemmarna.

Tyngdpunkten i sammanställningen ligger på organisationsföreträdarnas framförda åsikter, men nedslag kommer även att göras bland paneldebattörer och forskare.

Det bör observeras att de ståndpunkter kring EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (med undantag för frågan om vetorätten) och Ekonomiska och monetära unionen, EMU, som var uppe till diskussion under hearingen *inte* redovisas här. Detta kommer att göras av EU 96-kommittén i november-december 1995. Dessa båda områden ligger utanför hearingens övergripande ämne, det vill

säga konstitutionella spelregler. Inte heller de åsikter som ventilerades under den offentliga debatten på kvällen den 22 maj faller - utom i något enskilda fall - inom ramen för denna sammanställning.

Underlaget till sammanställningen utgörs av förda anteckningar, i förekommande fall inlämnade skriftliga presentationer (mindre än hälften av de medverkande har lämnat sådana) och annat relevant material (exempelvis uttalanden och program). Eftersom hearingen fokuserade på de konstitutionella frågorna behandlar den här skriften sakfrågorna - till exempel miljö- och konsumentfrågor - i begränsad omfattning. Sammanställningen gör inte anspråk på fullständighet, men försöker fånga huvuddragen i materialet och inläggen.

Samlande kontra särskiljande frågor

Vissa frågor/ståndpunkter som framfördes under hearingen var av *samlande* karaktär, det vill säga de föreföll vara gemensamma för flera aktörer och okontroversiella för de övriga - vad som av organisationsföreträdarna uppfattades som genuina svenska intressen. Andra synpunkter däremot var mer *särskiljande* och gav upphov till debatt och skillnader i argumentering från olika intressen och åsiktsinriktningar.

Vilka frågor ansåg man då att Sverige bör driva under regeringskonferensen 1996? Framför allt tre frågor utgjorde en gemensam nämnare mellan deltagarna, nämligen *offentlighet, subsidiaritet* och *EU:s utvidgning*. Däremot framkom mer eller mindre särskiljande åsikter om *hur den demokratiska legitimiteten ska förstärkas inom EU, maktbalanserna, fördragstextens tydlighet, beslutsprocedurerna, EU-medborgarskapet* och *möjligheten att införa en utträdesparagraf*.

I det följande kommer huvuddragen av argumentationen kring dessa frågekomplex att presenteras. Slutligen görs ett kortfattat sammandrag av vissa sakfrågor som togs upp vid hearingen av organisationsföreträdare.

KONSTITUTIONELLA FRÅGOR

Offentlighet

Uppfattningen att offentligheten inom EU bör utvecklas med den svenska traditionen som förebild var ett genomgående tema i inläggen från organisationsföreträdarna. Det var även uppenbart att de flesta kopplade samman frågan om offentligheten med *öppenhet* och ibland även använde begreppen synonymt. Detta visar hur sammanflätad offentlighet uppfattas vara med *demokrati* och att den ytterst anses röra demokratins möjligheter att fungera. Om medborgarna inte i tillräckligt stor utsträckning får insyn i politiska och administrativa beslutsprocesser undergrävs både den demokratiska kontrollen och förmågan till fri åsiktbildning.

Birgitta Kruse från Svenska Journalistförbundet hävdade exempelvis att Ja-sidan inför folkomröstningen lovade att offentlighet skulle vara den princip som gäller inom EU. En del har visserligen redan uppnåtts, men mycket återstår. Offentlighet/offentlighetsprincipen bör bli en profilfråga för Sverige, menade Kruse. Vi bör se till att "en laglig traktatstext presenteras för regeringskonferensen 1996" om ökad öppenhet. Kruse betonade att detta inte enbart är en fråga för journalister. Öppenhet är viktigt och har med trovärdigheten att göra. Om inte detta uppnås "göder vi politikerförakt".

Mats Hårsmar från Sveriges Kristna Råd (en organisation som representerar 23 av Sveriges kyrkor och samfund; ortodoxa, katolska, lutherska och frikyrkliga) konstaterade att mellanstatligheten tycks behöva ett visst mått av förhandlingar och sekretess för att fungera. Trots detta förordar Sveriges Kristna Råd öppenhet. Det offentliga samtalet är en omistlig del av demokratins funktion, enligt rådet.

Även bland paneldebattörerna fanns en stark uppslutning för offentlighet och öppenhet.

Olle Wästberg uttryckte sin syn på följande sätt:

"Förutsättningarna för ett politiskt och sakligt ansvarförhållande är att EU ska kunna genomlysas. Öppenheten måste bli långt större. Handlingar bör

vara offentliga om inte annat direkt beslutas och sådana beslut om hemligstämpel måste också kunna överklagas. Öppenhetens andra pelare - meddelarskyddet - måste genomföras. Sverige måste också förbereda sig på den strid inför EG-domstolen som någon gång kommer kring den svenska offentlighetsprincipen."

Jens-Peter Bonde presenterade å sin sida ett dokument med elva förslag för att öka genomlysningen och öppenheten inom EU-systemet. Det kan ses som ett konkret program för att införa den princip om öppenhet som nämns i Europaparlamentets resolution 211.919/A.

Sammanfattningsvis tycks offentlighet och öppenhet vara ett demokratiärv som företrädare för både gamla och nya folkrörelser ser som en av hörnstenarna i vår representativa demokrati. Offentlighetsprincipen kan bli en framgångsrik export till EU, men det är viktigt att den inte bara blir en deklaration eller "uppförandekod." Hearing-deltagarna framhöll att det krävs rättsligt bindande regler och en ständig kontroll av tillämpningen.

Subsidiaritet

Frågan om subsidiaritetsprincipen - att besluten inte ska fattas på högre politisk nivå än nödvändigt - drevs med viss fermitet av flera medverkande. De ivrigaste förespråkarna för denna princip var Svenska Kommunförbundet, företrätt av Håkan Gustafsson, och Landstingsförbundet, som representerades av Monica Sundström och Lars Öhrman. De båda förbunden vill se ett "förtydligande" (Landstingsförbundet) eller en "konkretisering" (Kommunförbundet) av subsidiaritetsprincipen vid översynen 1996. Det ska klart framgå att principen ska gälla också förhållanden inom respektive medlemsstat, det vill säga i fördelningen mellan nationellt, regionalt och lokalt. Eftersom subsidiaritetsprincipen inte ska tillämpas på områden där EU har så kallad exklusiv kompetens - ensamrätt att fatta beslut - är det enligt Landstingsförbundet "på områden med blandad kompetens mellan EU och medlemsland som ett ökat lokalt och regionalt inflytande blir aktuellt".

Kommunförbundet var mer tveksamt än Landstingsförbundet till att låta brott mot subsidiaritetsprincipen prövas av EG-domstolen. Kommunförbundet var oroat över utsikterna att "låta EU ta ställning till frågor som decentraliseringsgrad, servicegrad, avgifter etc", vilket "kan följa som en konsekvens av domstolsinflytande över medlemsstaternas inre organisation."

Landstingsförbundet ansåg å sin sida att det är angeläget och möjligt att "finna en väl avvägd traktatsmässig lösning på denna fråga", trots risken att domstolen efter prövning faller avgöranden som ur svensk synpunkt kan uppfattas som inskränkningar i den regionala självstyrelsen.

Kommunförbundet har även i annat sammanhang krävt en utredning av konsekvenserna av en juridisk kontroll av subsidiaritetsprincipen.

Marit Paulsen såg subsidiaritetsprincipen som en av de viktigaste frågorna inför regeringskonferensen. TCO:s företrädare förordade principen att beslut fattas "där problem kan lösas". Företrädaren för Unga Européer, Alexander Tham, satte in subsidiaritetsprincipen - här kallad närhetsprincipen - i en vision om kommande maktindelning, där varje nivå är suverän:

"Besluten tas på lämpligaste lägsta nivå. Federalism får därför, i det europeiska perspektivet, ett nära samband med närhetsprincipen, som den uttrycks i Unionsfördraget."

Olof Ruin uppehöll sig i sitt anförande vid subsidiaritetsprincipens historiska rötter, innehåll, juridiska och politiska dimensioner samt något om vilka opinioner som driver subsidiaritetsprincipen. Ruin manade dock till "en viss försiktighet" för ett litet land som Sverige att driva subsidiaritetsprincipen i EU. Små stater kan löpa speciella risker om de stora staterna i subsidiaritetsens namn upprättar detaljerade listor över hur beslutskompetensen ska fördelas. Resultatet kan bli en "avreglering" på EU-nivån inom exempelvis miljöområdet.

Utvidgning

Frågan om att utvidga EU och ta med nya medlemsstater från Öst- och Centraleuropa kommer att påverka revisionen av grundfördragen vid regeringskonferensen 1996. Frågan är principiellt viktig för EU:s framtida utveckling. Eventuella utvidgningar kommer att få direkta konsekvenser för hela EU-systemet: struktur, arbetssätt och verksamhet.

EU:s utvidgning visade sig vara ytterligare en fråga av samlande karaktär bland de medverkande vid hearingen. Flera talade starkt för en utvidgning, medan andra - exempelvis de fackliga organisationerna - inte alls presenterade någon uppfattning i frågan.

För de närvarande fredsorganisationerna, företrädarna för de kristna rörelserna och de europeiska federalisterna framstod utvidgningsperspektivet som en del av visionerna om ett fredens Europa. Samtidigt fanns en rädsla bland vissa förespåkare för att en utvidgning skulle kunna öka det politiska avståndet till - och minska solidariteten med - andra delar av världen, exempelvis Afrika och tredje världen över huvud taget.

Andra organisationer gjorde den mer pragmatiska bedömningen att en utvidgning kommer att ske inom ett antal år. Detta gällde exempelvis SAF och LRF. SAF:s företrädare Stellan Artin var - liksom flera andra medverkande - övertygad om att jordbruks- och regionalstöden behöver reformeras med tanke på utvidgningen österut: nivåerna måste sänkas. Hans Jonsson från LRF varnade däremot för att alltför hårt koppla utvidgningen till EU:s jordbrukspolitik. Vi behöver inte vara rädda för de östeuropeiska marknaderna, menade Jonsson. Visserligen krävs övergångsbestämmelser för nytillkomna öst- och centraleuropeiska länder (Portugal fick sju år), men i ett längre perspektiv kommer efterfrågan på jordbruksprodukter att öka beroende på kraftig befolkningstillväxt och förändrade konsumtionsmönster (exempelvis i Kina). Svenska bönder måste vara beredda på både nedskärningar av bidragsnivåer och anpassning till strukturförändringar, var budskapet från LRF.

Ulf Dinkelspiel såg utvidgningen som den helt övergripande och avgörande frågan.

EU får inte förbli ett västligt Europa, ansåg Dinkelspiel. Ett Europa i harmoni är det den viktigaste målsättningen, och detta kräver en utvidning med stater i centrala och östra Europa. Ulf Dinkelspiels budskap var att en utvidgning inte bara kräver anpassning från kandidatländerna; den kräver även anpassning från det nuvarande EU, det vill säga också från oss i Sverige.

Olle Wästberg såg vissa problem med en utvidgning och varnade för att ett EU med så många medlemmar som det kan bli fråga om försvårar en fördjupning av samarbetet.

Bland forskarna var det främst historikern Mikael af Malmberg som problematiserade utvidgningen österut. Han pekade på de öst- och centraleuropeiska ländernas negativa erfarenheter av överstatlighet. Dessa erfarenheter kan skapa en grogrund för nationalism och göra det svårt för nya unionsmedborgare att finna en gemensam identifikation med det övriga EU.

EU:s demokratiska legitimitet

De medverkande i hearingen visade en samsyn i uppfattningen att det råder en bristfällig demokratisk ordning inom EU. Det fanns även en medvetenhet om att frågan är komplex. Anna Lidén från Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet beskrev på följande sätt en frustration inför bristen på demokrati:

"Men i EU finns ingen representativ demokrati där vi med allmänna val som redskap kan och förväntas utkräva ansvar. EU är en hybrid där vi - folket som röstar - inte kan utkräva ansvar. Besluten fattas där ansvar inte finns, och där ansvar kan utkrävas - i vår egen riksdag och regering - kan man inte fatta beslut. Man är med och diskuterar och påverkar, och man kan två sina händer när besluten går en annan väg."

En överväldigande majoritet ansåg att en viktig ingrediens i arbetet för att göra EU mer demokratiskt är att stärka offentligheten inom unionen (se ovan).

En skeptisk inställning till överstatlighet och till en utveckling av EU i mer federal riktning kunde skönjas hos flera medverkande. Företrädare för LO och TCO kunde

exempelvis vittna om sina erfarenheter från medlemskapen i Europafacket, en organisation som är starkt federalistisk. LO och TCO har där försökt dämpa de mest federalistiska tongångarna i resolutionstexter. Gudmund Larsson från LO var dock inte främmande för att överstatligheten på sikt kan bli mer accepterad, eftersom det finns ett samband mellan sakfrågor och institutionella lösningar.

Den mest ivriga förespråkaren för en utveckling av EU i federalistisk riktning var Unga Européers Alexander Tham. För att öka insynen är det önskvärt att samarbetsområdena i andra och tredje pelaren överförs till den överstatliga beslutsordningen, menade Tham, som också ansåg att Europaparlamentet måste ges lagstiftande makt. På längre sikt vill Unga Européer ersätta ministerrådet med ett regionalt representerat organ. Detta för att förverkliga "folkens Europa" - inte "staternas Europa".

Även Olle Wästberg ville se ett Europaparlament med ökade maktbefogenheter. Kommissionen måste enligt hans uppfattning bli ansvarig inför parlamentet. Ministerrådet borde fungera som en senat - en första kammare i ett reformerat Europaparlament.

Majoriteten vid hearingen var dock förespråkare för mellanstatlighet och ville att tyngdpunkten i den demokratiska legitimiteten ska ligga hos de folkvalda nationella parlamenten. Detta till trots såg man vissa möjligheter att stärka Europaparlamentets ställning - utan att för den skull ge det lagstiftningsmakt och därmed öka överstatligheten i systemet. Följande förslag till förändringar av Europaparlamentets ställning framfördes:

- initiativrätt (rätt att lägga fram förslag)
- kontrollmakt (i likhet med den svenska riksdagen)
- bättre samarbete med de nationella parlamenten
- förenkling och förbättring av beslutsprocesserna ("ingen begriper hur parlamentet jobbar").

Jens-Peter Bonde presenterade också i denna fråga ett digert åtgärdsprogram med 25 punkter för att stärka demokratin inom EU. Programmet, "A Democratic Reform", hade bland andra Danmark som förebild.

Ett problem som framkom i flera inlägg från organisationsföreträdare var svårigheten att skapa kanaler för inflytande till makthavarna i EU. Traditionella, upptrampade nationalstatliga kontaktvägar är fortfarande de dominerande, menade man. Det visade sig finnas stora skillnader i förutsättningarna för tillträde till EU-systemet mellan resursstarka organisationer (exempelvis LRF, Svenska Komunförbundet och Landstingsförbundet) och resurssvaga organisationer (exempelvis handikapporganisationer och nykterhetsorganisationer). Den gemensamma uppfattningen hos folkrörelserna var emellertid att de har en viktig demokratisk funktion att fylla även inom EU.

Marit Paulsen tyckte sig inte se så stora skillnader mellan remissinstanser i Sverige och lobbyister i Bryssel. På denna punkt fick hon stark kritik av företrädaren för Folkrörelsen Nej till EU, Ingela Mårtensson:

"Det finns andra demokratiska traditioner i Sverige som vi vill slå vakt om, t ex möjligheten att förankra olika förslag till samhällliga förändringar hos breda grupper i samhället bl a genom remissförfarande. Det var häpnadsväckande att höra Marit Paulsen jämföra lobbyister i Bryssel med remissinstanserna i Sverige."

Folkrörelsen Nej till EU förde även fram kravet på *ny folkomröstning* efter regeringskonferensen 1996, liksom i Danmark. En sådan betraktades av folkrörelsen som en självklarhet när det gäller så viktiga konstitutionella frågor. Marit Paulsen var å sin sida negativ till en folkomröstning i det här sammanhanget: folkomröstningar riskerar att skapa splittring, menade hon.

Maktbalanser inom EU

Frågor om beslutsregler, antal ledamöter i organen, förhållanden mellan institutionerna, relationen mellan små och stora stater och det som med EU-terminologin kallas variabel geometri (att inte alla medlemsländer deltar i samtliga EU:s samarbetsområden) präglades under hearingen i hög grad av perspektivet om utvidgning med fler länder. Den övergripande frågeställningen kan sägas vara: hur ska man få en effektivitet i beslutsfattandet och samtidigt bevara inflytandet - särskilt för ett litet land som Sverige? Här följer en sammanfattning av åsikterna

under hearingen EU-institution för EU-institution:

Ministerrådet

En fråga som hade en viss samlande karaktär gällde behovet av *en ökad användning av majoritetsbeslut* för att inte ett enskilt land ska kunna stoppa processer genom sitt veto. De områden som nämndes var utrikes- och säkerhetspolitik (där det klart poängterades att den svenska alliansfriheten skulle vara intakt), miljöpolitik och områdena i den tredje pelaren (rättsliga och polisiära frågor, invandringsfrågor). Ulf Bernitz frågade sig till exempel om det inte låg i ett svenskt intresse att överföra den tredje pelarens samarbetsområden till den första.

Folkkrörelsen Nej till EU tog klarast ställning mot en uppluckring av vetorätten.

Kommissionen

Både Ulf Dinkelspiel och Hans Jonsson (LRF) poängterade värdet (även i termer av symbolvärde) av att *varje* medlemsland utser någon ledamot i kommissionen.

Europaparlamentet (se även avsnittet *EU:s demokratiska legitimitet*)

Ulf Dinkelspiel såg stora svårigheter för parlamentet att fungera effektivt i ett utvidgat EU om inte antalet ledamöter minskar.

Domstolen

Från juristhåll poänterades domstolens viktiga roll inom EU. Ulf Bernitz manade Sverige att slå vakt om domstolen och dess effektiva funktion. Det skulle enligt hans uppfattning "vara olyckligt om domstolen blir vingklippt". Även Pär Hallström betonade detta och slog fast att rättspraxis är nästan lika viktig som fördragen i sig själva.

Regionkommittén

Både Svenska Kommunförbundets och Landstingsförbundets representanter argumenterade för att ge regionkommittén en tydligare roll inom EU-systemet. Bland annat vill de båda organisationerna se ett breddat krav på att kommissionens förslag går på remiss via regionkommittén. Det finns även tankegångar inom själva

regionkommittén om att upphöja organet till EU-institution (jämte ministerrådet, kommissionen, Europaparlamentet, domstolen och revisionsrätten).

Förhållandet mellan små och stora stater

Olof Ruin försvarade sin ståndpunkt (även uttryckt på Dagens Nyheters debattsida den 22 maj 1995) att det finns risker med att små stater kräver oproportionerligt högre antal ledamöter och röster i institutionerna än stora stater. Det är viktigt, hävdade Ruin, att de stora staterna inte går sin egen väg utan finns kvar i det europeiska samarbetet. Fredrik Sterzel anslöt sig till denna uppfattning och slog fast att ett utvidgat EU kan få oanade konsekvenser. Det är inte säkert att det blir mäktigt - det kan kanske även gå sönder.

Idén om att förändra röstreglerna genom "dubbla majoriteter" rönt inte någon nämnvärd entusiasm bland de medverkande. Däremot fanns en medvetenhet om att en ytterligare utvidgning av EU mot öster skulle förstärka "småstatproblemet" inom EU:s beslutssystem.

Magnus Jerneck lyfte i sitt anförande fram "den lilla statens makt". Den kan endera välja en offensiv eller en defensiv handlingslinje, menade Jerneck. I det förra fallet gäller det att påverka andra, i det senare att främst skydda sina intressen. I den defensiva strategin ingår värnandet av vetorrätten och att skydda de enskilda ländernas handlingsfrihet. En offensiv linje innebär att aktivt söka koalitioner, vara flexibel, ha ömsesidighet i umgänget med andra medlemsländer och EU-aktörer och att våga medverka till en ökad grad av majoritetsbeslut i ministerrådet. Jerneck poängterade även att de informella beslutsstrukturerna och nätverken har betydelse för att tidigt påverka beslutsprocesserna inom EU.

Variabel geometri

Det fanns ingen entusiasm bland deltagarna vid hearingen inför tanken på ett EU "i flera hastigheter". Men det hördes ett par röster som ändå såg detta som troligt utifrån antagandet att EU inom en snar framtid består av mer än 20 medlemmar. Olle Wästberg såg ett alternativ till medlemskap i modellen att en yttre krets av länder formeras, som får olika typer av observatörsstatus i och frihandelsavtal med EU. Företrädaren för Sveriges Kristna Råd poängterade att den så kallade variabla

geometrin inte får vara ett slutmål - annat än inom säkerhetspolitiken. Fredrik Sterzel såg frågan om ett EU "i flera hastigheter" som mycket intressant och ansåg att den var värd att analysera närmare.

Förenkling av fördragstext och beslutsprocedurer

Flera talare var inne på behovet av förenklingar av beslutsprocedurerna inom EU. SAF förespråkade exempelvis - utan ett preciserat förslaget närmare - att antalet procedurer måste minskas.

Några talare var även inne på en förenkling av själva fördragen. Både SAF och Sveriges Kristna Råd föreslog till exempel att de olika fördragen skulle sammanföras till ett dokument, som även innefattade Maastrichtfördragets så kallade sociala protokoll.

Ulf Bernitz ansåg emellertid att det var för tidigt och för svårt att skriva om hela fördragen. Han anbefalldes en viss försiktighet i frågan. I Sverige pågår, till skillnad från i andra länder, en "rullande grundlagsreform", men vi måste respektera att andra stater inte har samma uppfattning och samma författningstradition, menade Bernitz.

Utträdesparagraf

Kravet på en utträdesparagraf i EU:s fördrag drevs under hearingen starkast av Folkrörelsen Nej till EU. Också under det offentliga mötet på kvällen den 22 maj kom denna fråga upp. EU 96-kommitténs företrädare för centerpartiet och miljöpartiet deklarerade båda sina respektive partiers ståndpunkt att en utträdesparagraf bör införas i EU:s regelverk.

Medborgarskap och nordiskt samarbete

Antonella Dolci, företrädare för Samverkansgruppen för invandrare (SIOS), uttryckte behovet av att Sverige agerar för att förstärka invandrarnas medborgerliga rättigheter. Alla fast bosatta medborgare i EU bör ges rösträtt i kommunal- och

landstingsval - oavsett nationalitet och ursprungsland. Sverige bör vidare, enligt Dolcis mening, se till att EU-ländernas medborgare och deras familjer garanteras frihet att röra sig mellan och inom EU-länderna, och att inte vissa grupper diskrimineras på grund av sin nationalitet. Sverige bör verka för att bosättningsrätten stärks gentemot nationalitetsrätten samt arbeta för en översyn av Strasbourg-överenskommelsen mot dubbelt medborgarskap.

Schengenavtalet kritiserades av såväl Antonella Dolci som av företrädaren för Svenska Samernas Riksförbund Lars Anders Baer och föreningen Nordens Bert Isacsson. Utifrån invandrarnas perspektiv måste avtalet revideras i demokratisk riktning för att skapa en mänsklig och generös flyktingpolitik. Både samer och "nordister" ser avtalet som ett hot mot den nordiska passunionen och menar att det finns en risk för att nya gränser skapas i Norden. Med Norges nej till EU-medlemskap har harmoniseringen av samelagstiftningen i viss mån påverkats. Frågeställningar kring minoritetsfolk borde, enligt Baer, ges utrymme i regionkommittén.

Föreningen Nordens företrädare framhöll vikten av att Sverige verkar för att de nordiska samarbetsavtal som redan ingåtts, exempelvis avtalet om det nordiska passkontrollsamarbetet, inte försämras eller upphör efter regeringskonferensen, och att de nordiska länderna kan ingå nya separata samarbetsavtal.

Ulf Bernitz var inne på tanken att under regeringskonferensen undersöka om man kan göra om medborgarskaps-/mänskliga rättighetsskyddet i fördraget. Bernitz föreslog även (som tidigare nämnts) att tredje pelarens samarbetsområden skulle föras in i första pelaren.

SAKFRÅGOR

Tyngdpunkten i hearingen låg på temat konstitutionella spelregler, men en del nedslag gjordes ändå i olika politikområden. Vissa organisationsföreträdare ville markera särskilda sakfrågor som de menar att Sverige bör driva under regeringskonferensen - eller rent allmänt markera ståndpunkter. De frågor som togs upp var bland andra dessa:

- *Den inre marknaden.* SAF ser behov av att fortsätta arbetet med den inre marknaden, som ännu inte är "färdig".

- *Djurskydd.* Enligt Svenska Djurskyddsföreningen är EU:s djurskydd i dag sekundärrättsligt, och man bör arbeta för att det ska bli primärrättsligt, det vill säga inskrivet i fördragen.

- *Handikappfrågor.* Handikappombudsmannen och handikapporganisationerna vill att en bestämmelse skrivs in i fördragen, som förhindrar diskriminering på grund av funktionsnedsättning, liksom en regel om tillgänglighet.

- *Jämställdhet.* SACO anser att man ska undersöka om jämställdheten bör stärkas i fördragstexten.

- *Miljöpolitik.* Naturskyddsföreningen kräver en förbättring av EU-fördragens miljöregler. Nu finns stora målkonflikter mellan jordbrukspolitik, inre marknaden och miljökrav. LO, LRF och SAF vill se en fördjupning av miljöarbetet inom EU.

- *Narkotikapolitik.* IOGT/NTO menar att ett gränslöst Europa kräver större samsyn kring narkotikapolitiken. Organisationen vill förhindra en liberalisering.

- *Sociala dimensionen.* TCO vill att EU:s gemensamma miniminivåer inte får användas som argument för att sänka nationella nivåer och att risken för social dumpning förhindras. LO ser den sociala dimensionen som ett angeläget område rent allmänt. SIOS vill att Sverige tar initiativ för att främja det europeiska samarbetet på det sociala området.

- *Sysselsättningen.* Fackliga krav ställs på en gemensam arbetslöshetspolitik inom EU. Även IOGT/NTO ser denna uppgift som en av de viktigaste för EU.

BILAGA**Medverkande organisationer vid EU 96-kommitténs hearing den 22-23/5 1995:**

Elevorganisationen i Sverige
Folkrörelsen Nej till EU
Framtiden i våra händer
Föreningen Norden
Internationella Kvinnoförbundet för Fred och Frihet (IKFF)
IOGT/NTO
Landsorganisationen (LO)
Landstingsförbundet
Lantbrukarnas Riksförbund (LRF)
Naturskyddsföreningen
Samarbetsorganet för Invandrarorganisationer i Sverige (SIOS)
Svenska Arbetsgivareföreningen (SAF)
Svenska Djurskyddsföreningen
Svenska Journalistförbundet (SJF)
Svenska Kommunförbundet
Svenska Samernas Riksförbund
Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO)
Sveriges Kristna Råd
Sveriges Fredsråd
Tjänstemännens Centralorganisation (TCO)
Unga Européer (JEF)

Andra organisationer och myndigheter som närvarade:

Arbetarnas Bildningsförbund (ABF)
Centerns Ungdomsförbund (CUF)
Civildepartementet
Danmarks ambassad
EU-kvinnor - kvinnor som vill veta mer
Folkbildningsförbundet

Forum Europa (regeringens förvaltningskontor)
Försvarsdepartementet
Grossistförbundet Svensk Handel
Handikappförbundens Samarbetsorgan
Hushållningssällskapens Förbund
Industriförbundet
Justitiedepartementet
Kanadas ambassad
Kommerskollegium
Konsumenter i samverkan-Underverket
Kooperativa Förbundet (KF)
Litauens ambassad
Näringsdepartementet
Nordiska nämnden för handikappfrågor
Pensionärernas Riksorganisation (PRO)
Statsrådsberedningen
Socialdemokratiska riksdagsgruppen i Finlands riksdag
Studieförbundet Vuxenskolan
Svenska FN-förbundet
Svenska Tidningsutgivareföreningen
Sveriges Domareförbund
Sveriges socialdemokratiska kvinnoförbund
Sveriges Världsfederalister
Utrikesdepartementet
Vännernas samfund i Sverige, Kväkarna

Medverkande samhällsdebattörer:

Ulf Dinkelspiel - VD i Exportrådet
Marit Paulsen - skriftställare
Jens-Peter Bonde - ledamot i Europaparlamentet (sitter i EDN, Gruppen
Nationernas Europa, för danska JuniBevaegelsen)
Olle Wästberg - skriftställare

Medverkande forskare:

Olof Ruin - professor i statsvetenskap

Fredrik Sterzel - professor i offentlig rätt

Ulf Bernitz - professor i civilrätt och europeisk rätt

Pär Hallström - docent i folkrätt

Magnus Jerneck - docent i statsvetenskap

Mikael af Malmborg - filosofie doktor i historia

Statens offentliga utredningar 1995

Kronologisk förteckning

1. Ett renodlat näringsförbud. N.
2. Arbetsföretag – En ny möjlighet för arbetslösa. A.
3. Grön diesel – miljö- och hälsorisker. Fi.
4. Långtidsutredningen 1995. Fi.
5. Vårdens svåra val.
Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. S.
6. Muskövarvets framtid. Fö.
7. Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. A.
8. Pensionsrättigheter och bodelning. Ju.
9. Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. Fi.
10. Översyn av skattebrottslagen. Fi.
11. Nya konsumentregler. Ju.
12. Mervärdesskatt – Nya tidpunkter för redovisning och betalning. Fi.
13. Analys av Försvarsmaktens ekonomi. Fö.
14. Ny Elmarknad + Bilagedel. N.
15. Könshandeln. S.
16. Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. S.
17. Homosexuell prostitution. S.
18. Konst i offentlig miljö. Ku.
19. Ett säkrare samhälle. Fö.
20. Utan el stannar Sverige. Fö.
21. Staden på vatten utan vatten. Fö.
22. Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. Fö.
23. Brist på elektronikkomponenter. Fö.
24. Gasmoln lamslår Uppsala. Fö.
25. Samordnad och integrerad tågtrafik på Arlandabanan och i Mälardalsregionen. K.
26. Underhållsbidrag och bidragsförskott, Del A och Del B. S.
27. Regional framtid + bilagor. C.
28. Lagen om vissa internationella sanktioner – en översyn. UD.
29. Civilt bruk av försvarets resurser – regelverken, erfarenheter, helikoptrar. Fö.
30. Alkylat och Miljöklassning av bensin. M.
31. Ett vidareutvecklat miljöklasssystem i EU. M.
32. IT och verksamhetsförnyelse inom rättsväsendet.
Förslag till nya samverkansformer. Ju.
33. Ersättning för ideell skada vid personskada. Ju.
34. Kompetens för strukturomvandling. A.
35. Avgifter inom handikappområdet. S.
36. Förmåner och sanktioner – en samlad redovisning. Fi.
37. Vårt dagliga blad – stöd till svensk dagspress. Ku.
38. Yrkehögskolan – Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. U.
39. Some reflections on Swedish Labour Market Policy. A.
Några utländska forskares syn på svensk arbetsmarknadspolitik. A.
40. Älvsäkerhet. K.
41. Allmän behörighet för högskolestudier. U.
42. Framtidspanpassad Gotlandstrafik. K.
43. Sambandet Redovisning – Beskattning. Ju.
44. Aktiebolagets organisation. Ju.
45. Grundvattenskydd. M.
46. Effektivare styrning och rättsäkerhet i asylprocessen. A.
47. Tvångsmedel enligt 27 och 28 kap. RB samt polislagen. Ju.
48. EG-anpassade körkortregler. K.
49. Prognoser över statens inkomster och utgifter. Fi.
50. Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 1995. M.
51. Elförsörjning i ofred. N.
52. Godtrosförvärv av stöldgods? Ju.
53. Samverkan för fred. Den rättsliga regleringen. Fö.
54. Fastighetsbildning – en gemensam uppgift för stat och kommun. M.
55. Ett samlat verksamhetsansvar för asylärenden. A.
56. Förmåner och sanktioner – utgifter för administration. Fi.
57. Förslag om ett internationellt flygsäkerhetsuniversitet i Norrköping-Linköping. U.
58. Kompetens och kunskapsutveckling – om yrkesroller och arbetsfält inom socialtjänsten. S.
59. Ohälsöförsäkring och samhällsekonomi – olika aspekter på modeller, finansiering och incitament. S.
60. Kvinnofrid. Del A + B. S.
61. Myndighetsutövning vid medborgarkontor. C.
62. Ett renat Skåne. M.
63. Översyn av skattereglererna för stiftelser och ideella föreningar. Fi.
64. Klimatförändringar i trafikpolitiken. K.
65. Näringslivets tvistlösning. Ju.
66. Polisens användning av övervakningskameror vid förundersökning. Ju.
67. Naturgrusskatt. m.m. Fi.
68. IT-kommissionens arbetsprogram 1995-96. SB.
69. Betaltjänster. Fi.
70. Allmänna kommunikationer – för alla? K.
71. Behörighet och Urval. Förslag till nya regler för antagning till Universitet och högskolor. U.
72. Svenska insatser för internationell katastrof- och flyktinghjälp. Kartläggning, analys och förslag. Fö.
73. Ett aktiebolag för service till universitet och högskolor m.m. U.
74. Lägenhetsdata. Fi.
75. Svensk flyktingpolitik i ett globalt perspektiv. A.
76. Arbeta till invandrare. A.

Statens offentliga utredningar 1995

Kronologisk förteckning

77. Röster om EU:s regeringskonferens
– hearing med organisationsföreträdare, debattörer
och forskare. UD.
-

Statens offentliga utredningar 1995

Systematisk förteckning

Statsrådsberedningen

IT-kommissionens arbetsprogram 1995-96. [68]

Justitiedepartementet

Pensionsrättigheter och bodelning. [8]

Nya konsumentregler. [11]

IT och verksamhetsförnyelse inom rättsväsendet.

Förslag till nya samverkansformer. [32]

Ersättning för ideell skada vid personskada. [33]

Sambandet Redovisning - Beskattning. [43]

Aktiebolagets organisation. [44]

Tvångsmedel enligt 27 och 28 kap. RB

samt polislagen. [47]

Godtrosförvärv av stöldgods? [52]

Näringslivets tvistlösning. [65]

Polisens användning av övervakningskameror vid förundersökning. [66]

Utrikesdepartementet

Lagen om vissa internationella sanktioner

- en översyn. [28]

Röster om EU:s regeringskonferens

- hearing med organisationsföreträdare, debattörer och forskare. [77]

Försvarsdepartementet

Muskövarvets framtid. [6]

Analys av Försvarsmaktens ekonomi. [13]

Ett säkrare samhälle. [19]

Utan el stannar Sverige. [20]

Staden på vatten utan vatten. [21]

Radioaktiva ämnen slår ut jordbruk i Skåne. [22]

Brist på elektronikkomponenter. [23]

Gasmoln lamslår Uppsala. [24]

Civilt bruk av försvarets resurser - regelverken, erfarenheter, helikoptrar. [29]

Samverkan för fred. Den rättsliga regleringen. [53]

Svenska insatser för internationell katastrof- och flyktinghjälp. Kartläggning, analys och förslag. [72]

Socialdepartementet

Vårdens svåra val.

Slutbetänkande av Prioriteringsutredningen. [5]

Könshandeln. [15]

Socialt arbete mot prostitutionen i Sverige. [16]

Homosexuell prostitution. [17]

Underhållsbidrag och bidragsförskott,

Del A och Del B. [26]

Avgifter inom handikappområdet. [35]

Kompetens och kunskapsutveckling - om yrkesroller och arbetsfält inom socialtjänsten. [58]

Ohälsöförsäkring och samhällsekonomi - olika aspekter på modeller, finansiering och incitament. [59]

Kvinnofrid. Del A+B. [60]

Kommunikationsdepartementet

Samordnad och integrerad tågtrafik på Arlandabanan och i Mälardalsregionen. [25]

Älvsäkerhet. [40]

Framtidsanpassad Gotlandstrafik. [42]

EG-anpassade körkortregler. [48]

Klimatförändringar i trafikpolitiken. [64]

Allmänna kommunikationer - för alla? [70]

Finansdepartementet

Grön diesel - miljö- och hälsorisker. [3]

Långtidsutredningen 1995. [4]

Fullt ekonomiskt arbetsgivaransvar. [9]

Översyn av skattebrottslagen. [10]

Mervärdesskatt - Nya tidpunkter för redovisning och betalning. [12]

Förmåner och sanktioner - en samlad redovisning. [36]

Prognoser över statens inkomster och utgifter. [49]

Förmåner och sanktioner

- utgifter för administration. [56]

Översyn av skattereglerna för stiftelser och ideella föreningar. [63]

Naturgrusskatt, m.m. [67]

Beltjänster. [69]

Lägenhetsdata. [74]

Utbildningsdepartementet

Yrkeshögskolan - Kvalificerad eftergymnasial yrkesutbildning. [38]

Allmän behörighet för högskolestudier. [41]

Förslag om ett internationellt flygsäkerhets-

universitet i Norrköping-Linköping. [57]

Behörighet och Urval. Förslag till nya regler för

antagning till Universitet och högskolor. [71]

Ett aktiebolag för service till universitet och högskolor m.m. [73]

Arbetsmarknadsdepartementet

Arbetsföretag - En ny möjlighet för arbetslösa. [2]

Obligatoriska arbetsplatskontakter för arbetslösa. [7]

Kompetens för strukturomvandling. [34]

Statens offentliga utredningar 1995

Systematisk förteckning

Some reflections on Swedish Labour Market Policy. [39]

Några utländska forskares syn på svensk arbetsmarknadspolitik. [39]

Effektivare styrning och rättssäkerhet i asylprocessen. [46]

Ett samlat verksamhetsansvar för asylärenden. [55]

Svensk flyktningpolitik i ett globalt perspektiv. [75]

Arbete till invandrare.[76]

Kulturdepartementet

Konst i offentlig miljö. [18]

Vårt dagliga blad - Pstöd till svensk dagspress.[37]

Näringsdepartementet

Ett renodlat näringsförbud. [1]

Ny Elmarknad + Bilagedel. [14]

Elförsörjning i ofred. [51]

Civildepartementet

Regional framtid + bilagor. [27]

Myndighetsutövning vid medborgarkontor. [61]

Miljödepartementet

Alkylat och Miljöklassning av bensin. [30]

Ett vidareutvecklat miljöklasssystem i EU. [31]

Grundvattenskydd. [45]

Kunskapsläget på kärnavfallsområdet 1995. [50]

Fastighetsbildning - en gemensam uppgift för stat och kommun. [54]

Ett renat Skåne. [62]

FRITZES

POSTADRESS: 106 47 STOCKHOLM
FAX 08-20 50 21, TELEFON 08-690 90 90

ISBN 91-38-20008-2
ISSN 0375-250X